הלכה · משנה תורה · מפרשים · לחם משנה · ספר מדע

לחם משנה על משנה תורה, הלכות יסודי התורה

רבי אברהם די בוטון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם משנה על משנה תורה, הלכות יסודי התורה

רבי אברהם די בוטון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-יסודי-התורה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ה 4
הלכה ב 4
הלכה ג 4
הלכה ד 4
הלכה ה 6
פרק ו 6
הלכה א 6
הלכה ו 6
פרק ז 8
הלכה א 8
פרק ח 8
הלכה ב 8
פרק ט 9
הלכה א 9
הלכה ג 11
פרק י 11
הלכה ב 11
הלכה ד 11

פרק ה

הלכה ב

בד"א בזמן שהעכו"ם מתכוין להנאת עצמו כגון שאנסו לבנות לו ביתו בשבת או לבשל לו תבשילו או אנס אשה לבועלה וכיוצא בזה וכו'. נראה דהיינו פנויה ונכרי הבא על בת ישראל לאו גלוי עריות הוא וכדברי הרמב"ם ז"ל כדכתב הרב"י ומש"ה מותר להנאת עצמו דאי הך אשה הוי אשת איש הא בכלל עריות הוא ואפילו להנאת עצמו אסור והיכי כתב רבינו בד"א בזמן וכו' דמשמע דלהנאת עצמו מותר. והיה אפשר לומר דאפילו באשת איש מיירי רבינו ואין כונתו לומר דבהך להנאת עצמו מותר אלא כונתו הוא שהוא חילק קודם בין ג"ע לשאר עבירות. ואח"כ ביאר שהענין דמיירי מעיקרא הוא דמתכוין להנאת עצמו ובזה הוא שחילק בין ג"ע לשאר עבירות דבג"ע אסור ובשאר עבירות מותר. וביאר באיזה אופן הוא מתכוין להנאת עצמו בין בג"ע בין בשאר עבירות שהוא הנושא שדבר בו בתחלה וחלק ביניהם וכתב או אנס אשה לבועלה שהוא הנושא של ג"ע והשאר שכתב הוא נושא של שאר עבירות ומותר, והראשון נכון:

הלכה ג

והוא שיעמוד וכו'. מ"ש רבינו ויגזור גזרה על ישראל אפשר שכיון למה שכתב הר"ן בפ' במה טומנין דכיון דלא אקשי גמרא והא אסתר שעת הגזרה הואי משמע דלא מקרי גזרה אלא כשהגזרה מיוחדת באומה אחת לבד אבל אחשורוש לא על ישראל בלבד גזר אלא על כל מדינות מלכותו והיינו שכתב רבינו שיגזור גזירה על ישראל לאפוקי שלא יהיה כגזרת אחשורוש שהיתה כוללת כל האומות. זה נראה לדקדק דברי רבינו אע"פ שאינו מוכרח:

הלכה ד

כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו. וא"ת מה יעשה רבינו להההיא דאלישע בעל הכנפים דכתב הר"ן בפרק במה טומנין דע"כ כיון שהן יכולין לבטלה ממנו על כרחו יעבור ואל יהרג דאל"כ שעת הגזרה הוה והיכי נטלן מראשו אלא שודאי דפטור הוא וא"כ היכי מסר נפשו אלישע ולא מצא הר"ן תירוץ לזה אלא משום מדת חסידות אבל רבינו שסובר דמתחייב בנפשו אם כן איך עשה כן אלישע. וי"ל דרבינו סובר כי אלישע היה חייב למסור עצמו ולא ס"ל כתירוצא דהר"ן דמשום דיכולין לבטלה ממנו תבטל. אי נמי כיון שהיא מצות עשה דהא ר' חנינא בן תרדיון מסר נפשו כדי לעסוק בתורה כדהקשה עליו הרב בית יוסף אע"ג דבכולהו יתרץ הר"ן כמו

שתירץ באלישע מ"מ רבינו לא ס"ל הכי אלא דלדידיה ליכא מדת חסידות בהא וכולהו מסרי נפשייהו משום דמיחייבי דלית ליה חלוקו דהר"ן. וכ"ת אלישע היכי נטלן מראשו הא שעת הגזרה הוה והוא היה גוף נקי וחייב בהם כדהקשה הר"ן וי"ל דשאני התם דכבר קיים מצות תפילין באותו היום וכדתירץ הרב"י. וא"ת מה יעשה להההיא דדניאל שהביא הר"ן ז"ל שמסר עצמו על תפלה דרבנן דאע"ג דמ"ע להתפלל בכל יום מ"מ תלתא זמני הוו דרבנן ואולי י"ל דשאני התם שהיה עושה בתוך ביתו בצנעה והיה סבור להמלט ולא היה מסכן עצמו בכך:

ואם היה בעשרה מישראל הרי זה חלל את השם ברבים. נראה מדברי רבינו דבפחות מעשרה ליכא אלא לאו דלא תחללו אבל בעשרה איכא תרתי ונקדשתי ולא תחללו ואע"פ שהיה אפשר לפרש דברי רבינו דאין חלוק בין פרהסיא לצנעה שזה חילל את השם ברבים וזה בצנעה ומ"מ בין הכי ובין הכי איכא עשה ולא תעשה. זה אינו במשמעות לשונו. ועוד דבגמרא אמרינן בהדיא ונקדשתי בתוך בני ישראל לא הוי בעשרה דוקא:

ואעפ"כ מפני שעבר באונס אין מלקין אותו וכו'. הרמ"ך הקשה על רבינו מההיא דפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף ס"ד) דאמר שם דפוער עצמו לפעור כו' זו היא עבודתו וכו' ואמרינן בגמרא אע"ג דמכוין לבזוייה וההוא ודאי מוטעה הוא אע"פ שקבל התראה דסבור הוא דהוה מותר וההתראה בטלה. וכתב עליו הרב בעל כ"מ דאין תלונתו על רבינו אלא על חז"ל שדרשו ההוא ולא אנוס. ואין זו קושיא דהרמ"ך אזיל לטעמיה שכתב בהשגה אחרת דאי דרשו רז"ל כן היינו דוקא בכרת דבהכי אירי קרא דונתתי פני באיש ההוא ודוקא בכרת כיון שהאל יתברך יודע אם הוא מוטעה אם לאו ובוחן לבות וכליות אלהים צדיק א"כ הוא יודע שהוא מוטעה אע"פ שקבל התראה כההיא דפעור דסבור דאין התראתו כלום הוא פוטרו מהכרת אבל לגבי מיתת ב"ד דהוא מסור לנו האדם יראה לעינים וכיון שקבל התראה אע"פ שאפשר שהוא מוטעה כההיא דפעור וממעשיו נראה שהוא מוטעה ממיתין אותו וכ"ת א"כ מה תפס על רבינו גם רבינו יסבור כן דהיכא דעשו לו התראה אע"פ שמדבריו נראה שהוא מוטעה כההיא דפעור ממיתין אותו שהרי לא כתב אלא בעדים והתראה דוקא משמע אע"פ שיראה מדבריו שהוא מוטעה ממיתין אותו. ויי"ל דרבינו ע"כ אינו סובר כן מדלמד מכרת ובכרת אם נראה מדבריו שהוא מוטעה ודאי שאין לו כרת דרחמנא לבא בעי וא"כ משמע דה"ה אית ליה במיתת בית דין ולכך תפס עליו. ומ"מ לעיקר קושיתו יש לתרץ עם מה שכתבו התוספות שם בפרק ארבע מיתות וז"ל ואע"ג דכאן מכוין לבזויי ולעובדה בבזוי דאי לא קא מכוין אלא לבזות

אפילו עובד מאהבה ומיראה פטור וכו' א"כ נסתלקה קושיתו דהתם מיירי שנראה לנו שמכוין לעובדה בבזוי:

הלכה ה

וכן וכו' תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו נהרוג כולכם יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל ואם יחדוהו וכו'. הקושיא שהקשה הרב כ"מ על ר"ל דבעינן דליהוי מחוייב מיתה דאמאי כיון שע"פ טענה שיהרגו כלם לא שייך טעמא דמאי חזית דדמא דהאי וכו' ואי על ר"ל לחוד לא הוה קשה כ"כ דאפשר דר"ל לית ליה טעמא דמאי חזית דדמא דהאי וכו' אלא קבלה היתה בידם כדכתב הרב ב"י. אבל רבינו שפסק כר"ל והביא אותו הטעם קשה טובא ואין תירוץ הרב מספיק כל הצורך. ואפשר לומר בדוחק דהתם מיירי שיש להם שום צד להמלט בדוחק ולא יהרגו כולם ולהכי לא ימסרו נפש אחת דאולי ימלטו אבל מאי דאמרינן בגמרא מאי חזית דדמא דהאי כו' הוא היכא דאין לו שום צד להמלט אם לא יהרגהו ולכך הוצרך לטעם דמאי חזית דדמא דידך וכו' וכל זה דוחק:

פרק ו

הלכה א

כל המוחק אפילו אות אחת משבעה שמות אלו לוקה, ושבעה שמות הם השם הנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א והוא השם המפורש או הנכתב אדני אלוה אלהים אהיה שדי צבאות כל המוחק אפילו אות אחת משבעה שמות אלו לוקה. מכאן משמע בהדיא דאם היה צבאות כתוב ומחק אות אחת ממנו שלוקה א"כ לדברי הרב מהר"ם אלשקר שכתב הרב"י שמה שהשיג עליו הר"א למטה הוא דלמה כתב רבינו הכותב שי"ן דלי"ת משד"י צד"י בי"ת מצבאות דמשמע דוקא כותב צ"ב הוא דנמחק אבל אם היה כתוב כל השם אינו נמחק דאינו כן שלא אמרו בברייתא כתב אלא באל"ף למ"ד כו'. דלמה דייק הר"א ז"ל מדברי רבינו דין זה מלשון הכותב צד"י בי"ת היה לו לדייק מכאן ולהשיגו דכאן נראה בהדיא דאם היה כתוב כל השם אינו נמחק. ואולי י"ל לדעתו דמשום דהברייתא דכתב אל"ף למ"ד וכו' הוא תיובתא דרבינו כמ"ש הרב אלשקר השיגו הר"א ז"ל במקומו של אותו הדין כאשר הביאו ומ"מ דברי הרב אלשקר דחוקים:

הלכה ו

נזדמנה לו טבילה של מצוה כורך עליו גמי ויורד וטובל. בפרק כל כתבי (שבת דף ק"כ) איפליגו רבנן ור' יוסי דרבנן אית להו כורך עליה גמי וכו' ור' יוסי סבר לעולם יורד וטובל

כדרכו. ואמרו בגמרא דפליגי לאהדורי רבנן ס"ל טבילה בזמנה לאו מצוה היא ור' יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה ולא מהדרינן. ורבינו נראה שהביא לשון ת"ק ומשמע לכאורה שפוסק טבילה בזמנה לאו מצוה היא. וקשה שרבינו פסק בפ"ג מהל' שביתת עשור דכל חייבי טבילות טובלים כדרכן בין בתשעה באב בין ביוה"כ. ובסוף פ"ק דתעניות (דף י"ג) מוכח דהיינו דוקא למ"ד טבילה בזמנה מצוה דאמרינן שם חייבי טבילות אין איניש אחרינא לא ופירש"י משום דטבילה בזמנה מצוה שממהר לטהר עצמו וכ"כ הטור באו"ח סימן תרי"ג וז"ל ור"ת כתב דאין טובלין והא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן ביוה"כ היינו דוקא למ"ד טבילה בזמנה מצוה ע"כ. וי"ל דרבינו סובר כדכתבו התוס' פ"ב דביצה (דף י"ח) דאפילו מ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה מותר לטבול ביוה"כ והביאו ראיה מסוף יומא (דף פ"ח) דאמרו שם דנדות ויולדות וזב וזבות טובלות ובעל קרי עד המנחה משום דטבילה בזמנה לאו מצוה משמע דאע"ג דאינה מצוה מ"מ עושה אותה ביוה"כ אם ירצה וכן כתבו בפ' כל כתבי (שבת דף קכ"א) ואע"ג דבתעניות אמרו חייבי כריתות אין אבל אחריני לא אולי הטעם לקרב טהרתה אע"ג שאינה מצוה, אבל קשה דבפ"ק דיומא (דף ח') איפליגו תנאי גבי כהן השורף את הפרה וכ"ג ביוה"כ דר"מ סבר אחד זה ואחד זה מזין עליו כל שבעה ור' יוסי סבר אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי ור' חנינא סגן הכהנים סבר כהן השורף את הפרה מזין עליו כל שבעה וכה"ג ביוה"כ אין מזין עליו אלא שלישי ושביעי ואמרו שם בגמרא דכ"ע ס"ל טבילה בזמנה מצוה ופליגי אי מקשינן הזאה לטבילה דר"מ סבר מקשינן ולהכי מזין כל שבעה דדילמא כל יומא זמנא הוא ורבי יוסי ורבי חנינא תרוייהון סברי לא מקשינן אבל בכהן השורף את הפרה מזין כל שבעה דמעלה עשו בו. ורבינו פסק בפ"ג מהלכות עבודת יוה"כ דמזין עליו בשלישי ובשביעי ובפ"ב מהלכות פרה פסק דמזין עליו כל שבעה ימים והיינו כר' חנינא וכיון דבגמרא אוקימו דאיהו סבר דטבילה בזמנה מצוה היכי פסק כותיה. וי"ל שבגמרא לא אוקימו הכי אלא משום ר"מ ור' יוסי דר"מ ע"כ סבר דטבילה בזמנה מצוה ויליף מיניה הזאה דאל"כ מנא ליה דהזאה כל שבעה וכן ר' יוסי כי היכי דלא תקשי מדידיה אדידיה כדאמרו שם אבל רבי חנינא מצי סבר דאפילו מקשינן הזאה לטבילה טבילה בזמנה לאו מצוה ומעלה עשו בכהן השורף את הפרה אע"ג דלאו מצוה היא לא טבילה בזמנו ולא הזאה בזמנה ובכהן השורף את הפרה בעינן כל שבעה ואתי שפיר דרבינו לא הזכיר בהלכות נדה דין דפרק המפלת דהאשה שיצאה מלאה ובאה ריקנית דפליגי ב"ש וב"ה בטבילות ור' יוסי בר יהודה אומר דיה לטבילה באחרונה דכיון דאיהו סבר דטבילה בזמנה לאו מצוה הוי הלכתא התם כר' יוסי בר"י ולכך לא הזכיר בהלכות

נדה הדין ההוא דממילא ידעינן ליה אבל אם היה סובר דטבילה בזמנה מצוה היה לו להזכיר הדין ההוא לעשות מנין הטבילות כב"ה. **ומ"ש רבינו שאם לא מצא גמי מסבב בבגדיו** סברא דנפשיה קאמר וכ"ת א"כ אפילו טבילה בזמנה מצוה למה אמר ר' יוסי דלא מהדרינן אגמי משום דלא יעבור זמן הטבילה הא מצי לסבב בבגדיו. וי"ל דהאי תיקון דחוק הוא. ומה שלא הזכיר רבינו כאן דיו לחה כתב הרב כסף משנה שאינו מענין הלכות אלו. ואם כדבריו למה כתב ולא יהדק כדי שלא יחוץ הא אינו מענין הלכות אלו. ונראה לומר דכיון דהוצרך להזכיר הכריכה משום שלא יהא בפני השם ערום אמר ענין הכריכה באיזה אופן תהיה דלא מיהדק, ומה שכתבתי נ"ל נכון בדעת רבינו דאין לומר דפסק כר' יוסי דטבילה בזמנה מצוה ומה שכתב כאן גמי היכא דאיכא גמי דלא משמע מדבריו אלא דמהדרינן וכרבנן ופשוט כמו שכתבתי:

פרק ז

הלכה א

ואין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה וכו'. יש תימא על רבינו למה לא הזכיר גבור בכח ועשיר ועניו דאיתא פ"ד דנדרים (דף ל"ה) ועוד אמרו בפ' המצניע (שבת דף צ"ב) אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה ולא הזכיר מכל זה רבינו. והרב בית יוסף כתב דסבירא ליה כהרא"ש ז"ל דלא הצריך כך בגמרא אלא כדי שתשרה השכינה בקביעות. אבל לא משמע כן מדברי רבינו בספר מורה הנבוכים חלק שני פרק ל"ב דשם כתב הוא אמרם אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר. גם בסוגיא דפרק המצניע ובסוגיא דנדרים קשה קצת למה לא הוזכר בסוגיא הנזכרת התנאים שהוזכרו בסוגיא האחרת. **ומ"ש רבינו מיד רוח הקדש שורה עליו** משמע לכאורה דעל כל פנים יחול עליו הנבואה כשהוא מוכן ולא כתב כן שם בספר השלישי אלא דבעי רצון אלהי לכך נראה ודאי שמ"ש כאן מיד רוח הקדש הוא עם הרצון האלהי אבל אפשר שיהיה מוכן ולא יחול הנבואה, אע"פ שמפרשי דבריו שם פירשו שהוא מסכים לדעת הפילוסוף מ"מ פשט דבריו שם לא משמע כן:

פרק ח

הלכה ב

וזהו שאמר לו הקב"ה בתחילת נבואתו וכו' עד שהודיעו הקב"ה וכו'. הנה בכאן קושיא מבוארת דהפסוקים הם הפוכים בתורה דפסוק וזה לך האות הוא מוקדם לפסוק והן

לא יאמינו לי. ונ"ל לפרש דבריו עם מה שנעורר עוד בדבריו דאיך נתקררה דעתו של משה במה שאמר לו הקב"ה שהם לא יאמינו האמנה שלמה עד מעמד הר סיני והלא עדיין קושיא קיימת אדוכתא דלפי שעתו לא יאמינו לו ולא ישגיחו בדבריו. ויש לדחות דמ"מ כיון דלבסוף יודע שיאמינו בו האמנה שלמה נתקררה דעתו דמה שהיה קשה לו הוא שלעולם לא יאמינו בו האמנה שלמה וזהו אומרו והן לא יאמינו לי. אבל נראה לתרץ הכל דמה שכתב עד שהודיעו אין משמעות דבריו עד שהודיעו לבסוף, דפשט הלשון הוא פירוש עד כלומר היה לו למשה סבה חזקה לישמט ושלא לילך בשליחותו יתברך וכל כך היא חזקה עד שהקב"ה בעצמו נתקשה בהו, לתקן זה כתב בתחלת דבריו בהוציאך את העם הזה כלומר אע"פ שיש לך להקשות שלא יאמינו בך האמנה שלמה אח"כ יאמינו וא"כ כיון שהאל יתברך בתחילת דבריו נתקשה בה ובא לתקנה א"כ סבה גדולה היה לו למשה לישמט ושלא לילך בשליחותו יתברך. אח"כ ראיתי בפסקי מהר"ל ן' חביב סימן ל"א שעמד על זה וכמדומה לי שדברי הם כדבריו:

פרק ט

הלכה א

הא למדת שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. ואע"ג דבגמרא מפיק לה מקרא דואלה המצות אין קפידא בכך דאין רבינו מקפיד בכך כיון דאין נפקותא בדין ודרכו להביא פסוק אשר לא נזכר בגמרא מאחר שהוא מבואר יותר:

לפיכך אם יעמוד איש וכו' אלא מצות לפי זמן היו הרי זה נביא שקר עכ"ל. דברים אלו שכתב כאן רבינו תמוהים אצלי עם הסוגיא דבס"פ הנחנקין (סנהדרין דף פ"ט) דשם איפליגו רבנן ור"ש גבי נביא שהדיח דרבנן סברי דהוי בסקילה ואע"ג דכתיב יומת דהוי מיתה סתם וכל מיתה האמורה בתורה הוי חנק ילי"ף הדחה הדחה ממסית ור"ש לא גמר ג"ש והוי חנק ואיפליגו בפירוש פלוגתייהו רב חסדא ורב המנונא דלרב חסדא פליגי רבנן ור"ש בתרתי ומודים בתרתי בעוקר הגוף בעבודת כוכבים ובעוקר מקצת וקיים מקצת בעבודת כוכבים פליגי אבל בעוקר הגוף בשאר מצות דברי הכל בחנק ובביטול מקצת וקיום מקצת דשאר מצות דברי הכל פטור דס"ל דהך קרא דנביא לא אירי אלא בעבודת כוכבים אבל בשאר מצות לא אירי כאן כלל ועוקר הגוף דשאר מצות נפקא לן מקרא דאך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי משמע דבר ולא חצי דבר ומשום הכי אית להו דקיום מקצת ובטול מקצת דשאר מצות פטור ובעוקר גוף דשאר מצות הוי חנק משום דסתם מיתה האמורה בתורה הוי חנק. ורב המנונא ס"ל דפליגי

בתלת דקרא נמי איירי בעוקר הגוף בשאר מצות דהיינו ללכת בה ובעוקר מקצת וקיום מקצת דשאר מצות מודה דפטור וקרא דמן הדרך דמשמע מקצת לא איירי אלא בעבודת כוכבים דוקא. עוד הביאו שם ברייתא בגמ' (דף צ') ואמרו שם בסופה ובעבודת כוכבים אפילו אומר היום עבדוה ולמחר בטלוה דברי הכל חייב ואוקמוה להך ברייתא אביי ורבא אליבא דרב חסדא ורב המנונא ולכולהו לרבנן הא דעבדוה היום ולמחר בטלוה הוי בסקילה ולר"ש בחנק וכן אמרו שם בהדיא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. הנה הצעתי הסוגיא לפניך ועם זה יש לתמוה טובא על דברי רבינו דנהי שהוא פסק כרב חסדא דאית ליה דבעוקר הגוף דשאר מצות דברי הכל בחנק ומש"ה כתב בפרק זה דאם עקר שום דבר מכל המצות הוי בחנק דאי הוה פוסק כרב המנונא ה"ל למפסק דהוי בסקילה כיון דהוא ז"ל פסק כרבנן בריש פ"ה מהל' עבודת כוכבים ע"ש אלא ודאי שהוא פסק כר"ח ואע"ג דאמרו שם דאביי סבר כרב חסדא ורבא כרב המנונא וקי"ל אביי ורבא הלכה כרבא והו"ל למפסק כרבא מ"מ פסק כרב חסדא דהוי רבו דרב המנונא כדמשמע בעירובין בפרק הדר, אבל מ"מ קשה דקיום מקצת ובטול מקצת בשאר מצות לכ"ע הוי פטור ומשמע בהוריות פ"ק (דף ד') גבי הורו ב"ד לעקור את כל הגוף דאמרו אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין עבודת כוכבים בתורה הרי אלו פטורים הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת כיצד אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור משמע באותה סוגיא דפירוש בטול מקצת וקיום מקצת בשאר מצות הוי שמפרש שום דבר נגד מה שקבלנו מפי השמועה ומינה נלמוד דקיום מקצת ובטול מקצת דשאר מצות דהוי הכי וא"כ לכ"ע הוי פטור אם לא עקר כל המצוה והיכי כתב כאן רבינו דכשבא לפרש במצות פירש שלא שמענו ממשה דמשמע אפילו דקאי המצוה בדוכתא אלא שבענין הפירוש הוא משנה אותו שיחנק הא בגמרא משמע דפטור בשאר מצות עד שיעקור גוף כל המצוה. ואפילו היינו אומרים שרבינו מפרש קיום מקצת ובטול מקצת דשאר מצות דהוי היום בטלו אותה ולמחר קיימו אותה דומיא דעבודת כוכבים דאמר היום עבדוה ולמחר בטלוה מה שלא נראה כן מההיא סוגיא דהוריות כדכתיבנא מ"מ קשה דהא בפ"ה מהל' עבודת כוכבים כתב וכן נביא השקר מיתתו בחנק ואע"פ שנתנבא בשם ה' ולא הוסיף ולא גרע משמע מהתם דאע"ג דלא שינה כלל ממה שכתוב בתורה חייב ומהסוגיא שהבאתי משמע דאפילו שבטל מקצת פטור. ועוד תימה על תימה דכיון דאיהו פסק כרבנן בהל' עבודת כוכבים דנביא שהדיח בסקילה א"כ היכי כתב בסוף הפרק דעבדוה היום ובטלוה למחר יחנק הנביא למחר דהיינו קיום מקצת ובטול מקצת שכ"כ ואפילו עשה אותות ומופתים ואמר שה' צוהו שתעבד עבודת כוכבים היום בלבד

וכו' והא בגמרא אמרו בהדיא דלרבנן הוי בסקילה כדכתיבנא ולא שייך כאן למפסק כוותיהו בחדא וכר"ש בחדא דכיון דקרא איירי בין במקצת בין בעוקר הכל אי הך מיתה דקרא הוי סקילה בג"ש דרבנן הוי סקילה בכל אפילו בעוקר מקצת ואי הוי חנק כר"ש דלא גמיר ג"ש הוי חנק בכל דכיון דכך כייל קרא דהך פרשתא דנביא דהכא וכמ"ש רבינו ועל זה צוה הכתוב ואמר ובא האות והמופת לא תשמע וכו' ע"כ הוי בסקילה ולא שייך הכא לפלוגי בין עוקר הגוף בעבודת כוכבים לבטול מקצת ואע"פ שהיה לנו טעם נכון לחלק ביניהם מה שאינו כן ע"כ נתקשו דברי רבינו אצלי וצריכים עיון:

הלכה ג

(ב-ג)

והעובר על דבריו חייב מיתה בידי שמים וכו'. וכן נביא שעבר על דברי עצמו וכו'. בפי"ט מהל' סנהדרין כתב רבינו אע"פ ששלשתן במיתה אינו לוקה שהם באים מכלל עשה שנאמר אליו תשמעון ולאו הבא מכלל עשה הרי הוא כעשה ואין לוקין עליו, ע"כ. וקשה דהיכא מזכיר אליו תשמעון לנביא הכובש נבואתו. ועוד למה כתב לאו הבא מכלל עשה הא הוא עשה גמור. מיהא לזה י"ל דענינו לאו הוא לא תעבור על דברי הנביא ומפני כן כתב שאע"פ שענינו לאו בא מכלל עשה ולכך אינו לוקה עליו:

אבל אני אקריב היום בחוץ בדבר ה' וכו'. נראה דסובר רבינו דהא דאליהו ע"פ הדבור היה ולא מדעתו וכחד תירוצא דתוס' בפ' אלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פ"ט). וכן ביבמות פרק האשה רבה (יבמות דף צ'):

פרק י

הלכה ב

ובודקים אותו פעמים הרבה ואם נמצאו דבריו נאמנים כלם הרי זה נביא אמת. כלומר עד שיתאמת אבל לא יותר מדאי כדכתב לקמן דאיכא איסורא דלא תנסו וכו':

הלכה ד

ולא מצינו שחזר בדבר טובה וכו'. הך מילתא במס' שבת פ' במה בהמה (שבת דף נ"ה) ואע"ג דאמרינן התם דחזר בו משום עונש תוכחה שלא הוכיחו הצדיקים לרשעים ומהך טעמא אמר רבי זירא לר"ש דלוכחינהו להנהו דבי ריש גלותא משום דעונש תוכחה גדול וא"כ אפשר דמשום עונש תוכחה ינחם הקב"ה ולא יהיה בזה הכזבת נביא מ"מ מילתא דלא שכיחא דלא היה הדבר הזה כי אם פעם אחת בעולם. והרב מהר"ר אליה מזרחי בפרשת וישלח בביאורו לרש"י גבי ויירא שמא יהרג האריך שם בסתירת המאמרים

דיעקב נתיירא שמא יחזור בו האל יתברך שמא יגרום החטא ובהא דבפ' במה בהמה נראה איפכא וכן מדברי רבינו שכתב שבחינת הנביא הוא בדבר זה משמע דלא חיישינן לשמא יגרום החטא. ותירץ שם דשאני היכא דההבטחה היתה לעצמו ואין בחלופה הכזבת נביא כההיא דיעקב להיכא שיש בה הכזבת נביא כההיא דרבי אחא בפרק במה בהמה, והדר מקשה מההיא דפ"ק דברכות דאמר שם עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית דעם זו קנית הוי ביאה שניה וגרם החטא שלא נתקיים והאריך שם לתרץ. ונ"ל לתרץ דודאי היכא דאיכא גרם החטא יחזור בו האל יתברך ומאי דאמר בפ"ק דברכות על תנאי אינו חוזר היינו כל זמן שלא גרם החטא ודוקא היכא דליכא הכזבת נביא אבל היכא דאיכא הכזבת נביא לא, ובתירוץ שתירץ הרב ז"ל מעד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית אע"ג דזה היה דבר שאמר ה' למשה דכל דבר שאמר משה מפי הגבורה אמרו מ"מ אינו כתוב בתורה בשם ה' אלא בשם משה. ומה שאז"ל לא יצאת אמירה מפי הקב"ה כלומר שאמר הקב"ה בתורה מפי עצמו שהוא מדבר או הנביא בשם ה' אמרן אבל אלו הם דברי משה אע"פ שמפי הגבורה אמרן מ"מ כיון שאינו בלשון האל יתברך יפול בהם נחמה שינחם האל יתברך. זה נ"ל נכון לתרץ והוא התירוץ ראשון שתירץ הרב ז"ל ושמא עם זה התירוץ נסתלקה קושיתו שהקשה עליו: **סליקו להו הלכות יסודי התורה בס"ד**